

GORENJEC

Političen in gospodarski list.

Stane za Kranj z dostavljanjem na dom 4 K, po pošti za celo leto 4 K, za pol leta 2 K, za Nemčijo 4 marke, za Ameriko 2 dolarja. Posamezne številke po 10 vin. — Na naročbe brez naročnine se ne ozira. — Uredništvo in upravnništvo je v hiši šte. 173. — Izdajatelj: Tiskovno društvo v Kranju. — Odgovorni urednik: Lavoslav Novak. — Rokopisi naj se ne pošiljajo prepozno.

Izhaja vsak petek
: ob petih zvečer :

Inserati se računajo za celo stran 50 K, za pol strani 30 K, za četrt strani 20 K. Inserati se plačujejo naprej. Za manjša oznanila se plačuje za pet vrsto 10 vin., če se tiska enkrat, za večkrat znaten popust. Upravnistvu naj se blagovolijo pošiljati naročnina, reklamacije, oznanila, sploh vse upravne zadeve, uredništvu pa dopisi in novice. — Dopisi naj se izvolijo frankirati. — Rokopisi se ne vračajo.

Avstrija — Rusija.

Na desno stran ceste, ki drži od Užoka v Turko v Galiciji, pri dolini Oravi, južno od Kozjeve, stoji 859 m visok hrib, Ostri Vrh (ravno tako visok je, kakor gora sv. Jošta nad Kranjem). Ta vrh so Rusi močno utrdili in ga več tednov trdovratno branili proti ondi združenim našim in nemškimi četam. Vedno bolj so se naše čete pod poveljstvom feldmaršallajtnanta Petra Hofmana bližale vrhuncu, na levi strani so pa pritiskali Nemci. Sv. Jurija dan se je napravil skupni naskok in Ostri Vrh je bil naš. Tudi na oni strani hriba so združene zmagovalne čete zasedle še nekaj sveta in vjele 652 Rusov. Ker so bile te čete v začetku aprila vzele tudi zvininsko gorovje, so bili Rusi pahnjeni iz obeh strani Oravske doline, katero so več mesecev imeli v oblasti in jo z vso silo hoteli obdržati.

Jugovzhodno od Kozjeve so dne 25. aprila naši vzeli Rusom še eno opirališče ter vjeli 7 ruskih častnikov in 1000 mož. Rusi so zopet hudo napadali in hoteli nazaj dobiti Ostri Vrh. Napravili so sunke tudi v sosednjih krajih. Po dolgem boju so bili Rusi z velikimi izgubami odbiti. Dva njihova bataljona sta bila skoro čisto zbita in več sto mož je bilo vjetih. Naši so dobili 26 strelskih jarkov in mnogo vojnega materijala.

V noči na 21. april so naši napadli ruske postojanke pri Telepocu, južnovzhodno od Lupkova, pa so se umaknili. — Ruski listi trdijo, da je v Karpatih deset nemških armadnih zborov. — V Karpatih Slovakinje pomagajo kopati jarke. Zahodno od užoškega prelaza je padel ruski general baron Myrbach.

Nad Črnovicami se pojavljajo ruski letalci in mečejo bombe. Vrše se precej hudi spopadi blizu rumunske meje v dolini Pruta.

Naša težka artilerija je pri Sobasu prisilila neko rusko letalo, da se je moralo spustiti na

tla. Med štirimi letalci so bili trije mrtvi in njihov vodja vjet.

Iz Premišlja so pripeljali 248 avstrijskih častnikov kot vjetnike v Kazan. Častniki so večinoma Madjari, stanujejo po gostilnah in se svobodno sprehajajo po kazanskih ulicah. Poveljnik Premišlja, general Kusmanek, pa biva kot vjetnik v Nižnem Novgorodu. Zadnji čas, preden je Premišelj padel, je bila v trdnjavi taka draginja, da je ena kokoš veljala 50 kron, eno jajce eno krono, 100 kg pšenice 660 K, 100 kg rži 400 K, 100 riža 900 K, 100 kg sladkorja 2400 K, ena krava 2450 K, en hleb kruha 20 K, 100 kg krompirja 120 K in ena škatljica vžgalic 1 K. Piva, vina in žganja pa sploh ni bilo dobiti. Drva so pa razdeljevali brezplačno. Slovenec vojni kurat Martinčič, ki je bil pri posadki v Premišlju, je sedaj kot vjetnik v Simbirsku.

Nemčija — Rusija.

Ruski letalci so metali bombe na nemško mesto Neuenburg v vzhodni Prusiji in so napravili na kolodvoru nekoliko škode. Zato so pa Nemci zopet vrgli 20 bomb na železniško križišče v Bialostoku.

Trdi se, da so zadnji čas Rusi povsod potisnjeni in ofenzivo. Nemci so začeli Osovjec zopet hujše napadati.

Pri Prašnišu je bil velikonočni teden ranjen ruski general Plešov, poveljnik prvega sibirskega armadnega zbora, ki se je bil malo prej vrnil s Karpatov.

Nikolaj Nikolajevič je izdal ukaz, da se morajo izgnati Judje iz krajev, iz katerih se bo sovražnik umaknil. Ugledni Judje se morajo odpotovati kot talniki v notranjo Rusijo, ker Rusi Judom nič ne zaupajo.

O bojih med Nemci in Rusi se cel mesec poroča samo to, da je položaj neizpremenjen. Kaj je temu vzrok? Ob pruski meji, koder sta

razpostavljeni in zakopani obe nasprotni si armadi, je mnogo močvirij in rek, ki ovirajo v pomladanskem času, zlasti v deževju, vsako gibanje. Tudi veliki gozdi zadržujejo prehod. Pred sredo maja, ko se svet šele nekoliko usuši, ni pričakovati večjega gibanja čet. Sicer so pa Nemci poslali okoli 30 armadnih zborov na Karpate in v Bukovino. Tudi pri Krakovu se pričakuje večji dogodki.

Nemčija v bojih na zapadu.

Dne 23. aprila so Nemci pri Ypernu premagali Francoze s pomočjo strupenih plinov. Veter je pihal proti Francozom, in ko so Nemci izpustili iz klora narejene pline proti francoskim bojnim črtam, so Francozi osupnjeni gledali črni dim in se umaknili. Nemci so brž zasedli, podpirani od artiljerijskega ognja, francoske strelne jarke. Na obraze so si natakili Nemci pripravljene krinke, da jim strupeni plin ni škodoval, ko so preganjali Francoze. Pozneje so se Francozi obrnili in so odrinili Nemce nazaj. Francoski listi se grozno jezijo, da se poslužujejo Nemci v vojni barbarskih sredstev. Groze, da bodo Francozi začeli vračati z enakimi sredstvi.

Pri Yserju so imeli Angleži velike izgube. Beesinghe so topovi popolnoma razdejali. Cerkevni stolpi so kakor odrezani. V gozdovih pri Osi-Vletern leži okoli 1500 ranjencev. Ob Yerskem kanalu so hudi boji. 600 Belgijcev je gnalo z bajoneti Nemce v kanal, ti so pa poklicali druge na pomoč in nemška artilerija je začela strahovito streljati na Belgijce. Nekaj jih je bilo postreljenih in drugi so bili vjeti. Boj se na tem kraju nadaljuje.

Italija.

Italijanska zbornica bo sklicana najbrž koncem meseca maja. — O italijanski politiki, pišejo francoski listi: „Noben človek v Rimu, če izvezemo kralja ter gospoda Salandro in

PODLISTEK.

Beli vrabec.

(Iz češčine priredil V. Hybásek.) (Dalje.)

„Zakaj ga pa ne poučiš?“ krega moža stara Trojanka. „Bolje je bob ob steno metat', kakor takemu svojeglavcu prigovarjat',“ jezi se Trojan. „Začneš ž njim pametno govoriti, a on te v sredi prekine in pravi: „Pojdite pogledat', nekaj Vam pokažem“ — in ti kaže kakšno cvetlico, podobico ali — pajka! Danes mi je celo kazal vrabčje gnezdo!“

In res, med streho in kolenom žlebne cevi pri hiši, v kateri je tajnik stanoval, je čepelo razdrapano vrabčje gnezdo. Če se je Kosec le malo nagnil iz okna svoje podstrešne sobice, je prav lahko opazoval to vrabčjo domačijo. V začetku se mu je zdelo nedostojno, da bi gledal skrivnosti rodbinskega življenja, četudi je to le družina vrabcev, toda ko se mu je enkrat posrečilo, da je pregnal mačka, ki je prežal na življenje vrabčje matere, si je prisvajal neko pravico protektorja nad gnezdom in brez zadrege je zasledoval vse veselo in žalostne dogodke v njem. Bil je priča krutih hojev, ki so se vršili med stariši in lastnimi otroki za to raztrgano gnezdo, videl je v njem rasti nov rod, opazoval je „prve izlete“ mladih in z lastnimi očmi je gledal vratolomni padec nemirnega vrabčeta, ki se je toliko časa premetavalo po toplem gnezdu, da je

nazadnje padlo na kamnit tlak in, predno je Kosec pritekel ponj, je že izginilo v želodcu domačega lovskega psa...

Toda to, kar je sedaj, že na pragu jeseni, videl v gnezdu, ga je presenetilo in razburjalo. Svojim očem ni hotel verjeti — a dan za dnem je bolj jasno spoznaval, da se ne moti.

Stara vrabulja namreč, — „še vedno postavna in lepa mati s krasno glavičo in črnimi, ognjevitimi očesci“ — kakor si je Kosec zapisal o njej v svoj žepni zapisnik, je sedela na jajčkih že v tretjič to leto po gcljenju. Poznala je Kosca in se ga ni bala. Ko je odpiral okno, ga je sama pozdravljala s svojim „čip čilip“, premaknila se je le v gnezdu in mirno sedela dalje. Nekako čez štirinajst dni je že letala in nabirala gosenice in črve in Kosec je zagledal v gnezdu pet golih, k sebi se stiskajočih in večno gladnih mladičev. Njih oče, Bog vé, kje se je potepal, mnogokrat niti prenočit ni priletel. Kosec ga je imel na sumu, da leta s trumo, ki je skupno prebivala tudi ponoči v kroni stare lipe na trgu, iz katere se je neprestano glasil kreg in prepir kakor iz kakega burnega političnega shoda ali iz parlamenta... Skrb za številno družino je ležala le na krilih matere... In komaj se je na mladičih pokazal prvi mah, ločil se je eden vrabčev s svojim kožuščkom od drugih, bil je namreč bel ko sneg... Rastel je z drugimi, dobil perje in glej — tudi to se je belilo v tej sivi gruči, kakor da to niti vrabec ni.

„Morda je izvalila kako podtaknjeno jajčce in sedaj preživlja tujo kri, tuj rod“ — pomiloval je Kosec mater, toda kmalu je moral priznati, da je tudi ta mali ptiček pravi in pristni vrabec po jeziku in felesu, samo po obleki da se razlikuje od svojih bratcev in da gre tu najbrž za eno izmed mnogih igrač narave.

Beli vrabec je nenavadno zanimal mestnega tajnika. Pozorno je zasledoval njegov razvoj, videl je, kako raste, kako se z drugimi razposajeno igra in leta iz gnezda na žleb in od tod na streho, dokler se ni slednjič spustila mati na čelu svoje družine v krono lipe.

Glasno ptičje vpitje se je razlegalo po trgu. Najbrž je vrabčja občina pozdravljala nove člane, seznanjala se z njimi, šalila se in poučevala ter se vzajemno predstavljala. Beli vrabec je izginil v tej trumi in v rmenkastem listju lipe, da, zdelo se je, da ravno on vzbuja največjo senzacijo. Ko se je čez trenotek dvignila vsa množica, je letel on — beli vrabec — na čelu in, ker ni bil še mojster v letanju, moral je kmalu počivati na nižjem drevesu in glej — vsa truma mu je siedila. Skakali so krog njega in očitno ga občudovali. Tepli in prepirali so se za čast, kdo bo sedel zraven njega. Toda on ni postal prevzet. Držal se je matere tudi potem, ko so jo bili drugi otroci zapustili, in sam je ž njo vsak dan letal proti noči v gnezdo.

Nekega dne — ko se je že zunaj valjala mrzla jesenska megla — zagleda Kosec starega

Sonnina, ne ve, kako, se bo odločila Italija. Vedno zasleduje Italija svojo politiko s popolnim molkom.

Italijanska vlada je baje nakupila v Ameriki 80.000 konj; ondi bo tudi dobila posojila več sto milijonov lir.

Boj v Albaniji.

Essad paša je dne 27. aprila s svojimi četami odšel iz Drača in napadel vstase. Boj se je razvil ugodno za Essad pašo in boj se še nadaljuje.

Turčija.

Blizu Kaba-Tepe so Turki dne 27. aprila premagali angleško-francoske čete in so jih prisilili, da so se umaknile z velikimi izgubami. Štiri brigade so bile potisnjene proti morju. Turški sultan je ravno obhajal svoj rojstni dan, ko mu je vojni minister podal poročilo, da sta desno krilo in središče angleško-francoske armade popolnoma premagana. Ta armada je štela okoli 40.000 mož. — Ministrski svet je sklenil, da naj sultan dobi naslov Ghazi (zmagovalec).

Angleška Indija.

V Angleški del Indije je vdrlo 18.000 Afganincev, ki so zasedli mesto Chan in prepodili angleško posadko.

Kitajska — Japonska.

Kitajska ni hotela sprejeti japonske zahteve glede zadev na Mongolskem. Sešel se je v Tokiju ministrski svet. Vse kaže, da je vojna med Japonsko in Kitajsko blizu.

Potopljena francoska križarica. Avstrijski podmorski čoln št. 5, kateremu je poveljnik linijski poročnik Jurij vitez pl. Trapp, je 26. aprila ponoči v Jonskem morju blizu Italije torpediral in potopil veliko francosko oklopno križarko „Leon Gambetta“. Ta ladja je bila ena največjih francoskih bojnih ladij. Dolga je bila 145 m in široka 21 m. Imela je 46 topov in posadka je štela 711 mož. En del posadke so rešili, a drugi vojaki so se potopili. Torpedo je ladjo strahovito raztrgal in voda je vdrla v prostore za stroje. Poveljnik je hotel priti z ladjo na italijanski breg, pa se je prej potopila. Iz Tarenta so odplule na pomoč pomožne ladje in zdravniki. Rešenih je bilo doslej 108 oseb.

Kako je bil potopljen „Leon Gambetta“? Francoska križarka „Leon Gambetta“ je vozila od Otrantske ceste proti Malti, da bi se združila s francoskim brodom. Okoli ene ure zjutraj je srečala neko italijansko jadernico. Ustavila jo je in preiskala, a našla je vse papirje v redu. Komaj je jadernica odplula, sta zadeli križarko dve torpedi iz podmorskega čolna in napravili veliko luknjo v prostorih za stroje. V trenutku je zagnila ladjo gosta tema. V dvajsetih minutah

vrabca. Priletel je proti večeru prvi in pustil sicer vrabuljo k sebi, toda ko je hotel zanj priti tudi njen beli sin, raztogotil se je oče, strašno se razburil, vpil nekaj v skrivnostnem jeziku ptičev, da so leteli vsi ptiči-sosedje iz okolice vkup k tej družinski vojski. Samica — zdelo se je, da mu prigovarja in prosi za dete — a stari ni odnehal, ampak ščipal in kljuval je belega sinčka tako dolgo, da je nazadnje izletel ob splošnem smehu in se usedel na prizidek nad oknom. Koscu je trepetalo srce ob tem prizoru in zdelo se mu je, da sliši tega belega, izgnanega ptička jokati. Taki kratki, bolesteni vzkliki se mu izvijajo iz grla, s katerimi toži in prosi obenem, toda zaman.

In ta trenutek ga je nekako zapustila ljubezen do drugih. Ko je drugi dan iskal tajnik z očmi svojega vrabčiča, zagledal ga je v jati drugih, toda ne več prvega, ampak zadnjega. Letal je za njimi, prizadeval si pošteno, da bi bil enak drugim, celo v cestni prah je padel in se povaljal v njem, da je bil ves siv in drugim podoben. Toliko časa so ga tudi še trpeli v svoji sredi. Ko se je pa zaletel k vodnjaku, da se je skopal in se je zopet zasvetilo belo perje, takoj se je opazilo, da se ga ogiblje vsa vrabčja družina.

(Dalje prih.)

Ali ste že kupili srečke „Slovenske Straže“? Kupite takoj! Srečka samo 1 K.

se je ladja potopila. Dva v morje izpuščena čolna, napolnjena z mornarji, sta se prekucnila, 108 mornarjev, ki so bili v drugih čolnih, se je rešilo. Ob sedmih zjutraj je čolne zapazila neka italijanska ladja in jim je hitela na pomoč. Med rešenimi je tudi deset francoskih častnikov. Torpedirana je bila ladja 15 milj od svetilnika „Santa Maria di Leuca“. Mornarji so tačas spali in zato večinoma niso bili oblečeni. Potopilo se je 135 mož; 58 trupel utopljenecv so potegnili iz vode in jih z vojaškimi častmi pokopali na pokopališču v Castrignano. Podmorski čoln je priplul 900 km daleč.

Ogrski državni zbor. Poslanska zbornica je sprejela zakon o razširjanju črnovojniške dolžnosti in o uvrstitvi ogrskih črnovojnikov v avstrijske polke. Mandati so se poslancem podaljšali, da bodo veljavni še pol leta po sklenjenem miru.

Ogrski državni zbor o Hrvatih. Grof Tisza je v ogrskem državnem zboru govoril o hrvaških polkih nastopne besede: „Ne morem zamolčati, da tudi neogrski deli tega naroda kažejo v našem velikem času sijajne dokaze svoje domovinske ljubezni. Velika moralna moč je v resnici, ki priča o privlačni sili, s katero vabi krona sv. Štefana, ideja ogrske države, vse državljanе te dežele nase. To bo velik nauk za bodočnost. Gotovo mi bode vsak član te zbornice pritr dil, če v svojem patrijotičnem veselju posebno poudarim, da je na teh junaških bojih imel bratovski hrvaški narod svoj najslavnejši delež. V ogrski zgodovini so vedno slavni oni listi, ki jih je pisala skupno prelita kri ogrskega in hrvaškega naroda. Pred našimi očmi zopet vstajajo oni veliki dnevi, ki tvorijo oporo, zástavo in zagotovilo miru in svobode v Evropi.“

Naš minister v Berlinu. Avstrijski zunanji minister baron Burian je bil 25. t. m. v Berlinu na posvetovanju.

Politika Nemcev. V Inomestu je zborovalo vodstvo nemških nacionalcev za Tirolsko. Navzoč je bil tudi koroški poslanec Dobernig, ki je med drugim povdarjal, da se mora avstrijska monarhija gospodarsko zblížati z Nemčijo tako, da ohrani državno samostojnost. Da se srečno zvrši ta velika naloga, naj se opusti vsako strankarstvo in naj se združijo vsi nemški poslanci v eno veliko nemško-avstrijsko ljudsko skupino. Drugi so omenjali, da je potrebna carinska zveza z Nemčijo.

Poljski legijonarji. Rusi so posebno hudi na poljske legijonarje in postopajo z njimi kot s člani roparskih družb. Pred kratkim so Rusi v nekem gališkem mestu zasledili osem legijonarjev. Pripeljali so jih pred ruske častnike in eden izmed častnikov jih je tako ogovoril: „Kot upornikom vam gre smrtna kazen, kajti vi niste del avstro-ogrskе armade, marveč imate le namen, da na ruskem Poljskem povzročate upor. Vi ste uporniki proti lasnemu narodu! Ker ste pa zapeljani otroci, imamo usmiljenje z vami in vam podarimo življenje.“

Strupeni plini kot vojno sredstvo. O strupenih plinih, katere so izpustili Nemci v bojih proti Francozom, pišejo angleški listi: Že večkrat so opazili Francozi, da Nemci v sprednjih jarkih nekaj posebnega pripravljajo. Dne 22. aprila ob petih pop. se je začel valiti od tam gost, rmenkast dim, ki se je razširil kakor preproga čez vso okolico, 16 čevljev visoko. Francozi so bili zadržani in jih je več umrlo. Nekateri so ubežali, pa so kmalu postali po obrazu vsi črni, so kašljali in bljuvali kri ter padli na tla. Kmalu nato so prišli v francoske jarke Nemci, ki so imeli na glazah zavarovalne čelade zoper plin.

Francoski kruh za francoske vjetnike. Francozi kruh radi jedo. V vjetništvu na Nemškem ga niso veliko dobivali in tudi nemškega kruha niso radi uživali. Zato je neko dobrodelno društvo v Parizu poslalo s posredovanjem Švice 400 hlebcev kruha za francoske vjetnike na Nemško.

Car v Lvovu in Premišlju. Ruski car se je pripeljal v Lvov, kjer je bil po poročilu ruskih listov slovesno sprejet. Pri Brodeh ob gališki meji ga je pozdravil glavni poveljnik Nikolaj Nikolajevič z generalnim štabom. Obed je bil v namestništvu v Lvovu. Mesto je bilo v zastavah. Car je obiskal ranjence in podelil odlikovanja. Iz Lvova je prišel car v spremstvu velikega kneza Nikolaja Nikolajeviča in generalnega štaba v Pre-

mišelj. Izstopil je v hiši, v kateri je prej stanoval general Kusmanek s svojim štabom. V soboto si je ogledal ostanke utrdb in se je zvečer vrnil v Lvov.

Nemiri v Moskvi. Poroča se, da so zaradi draginje nastali v Moskvi nemiri. Več pekarn in mesnic je bilo razdejanih in nekaj policajev s kamni ranjenih. Tudi v Petrogradu se pojavljajo nemiri iz istega vzroka.

Strah pred izgredi v Tarnopolu. Ruski gubernator v Tarnopolu, knez Czartoriski, je izdal razglas, s katerim je zapretil, da bode dal porušiti one hiše, iz katerih se bo streljalo na ruske vojake. Dotična občina bo morala dati talnike in plačati visoko vojno odškodnino.

12.000 bomb. Japonci so poslali v Rusijo 12.000 z dušljivim plinom napolnjenih bomb.

Posestvo Angiežev. Na zemlji je od površine $\frac{5}{20}$ suhe zemlje, $\frac{15}{20}$ pa morja. Angleži so gospodarji $\frac{1}{20}$ suhe zemeljske površine in hočejo biti gospodarji vsega morja.

NOVIČAR.

Molitev za mir. Letos se bode pri šmarnicah v vsi ljubljanski škofiji opravljala papeževa molitev za mir. Kdor bo to molitev molil, bo dobil vsakikrat 300 dni odpustka, popolni odpustek pa pod navadnimi pogoji, če bo molil to molitev vsaj 20 dni v mesecu majniku pri šmarnicah.

O tretjem armadnem zboru, kateremu poveljuje podmaršal Krautwald pl. Amrau, piše neki ogrski list: „Te čete so vseskozi prvovrstni, izborni, pravi elitni vojaki iz Štajerske, Koroške, Kranjske in Primorske, ki junaško in z navdušenjo požrtvovalnostjo branijo ogrske meje.“

Župnik Muršič oproščen. V Mariboru je bil pred vojaškim sodiščem oproščen framski župnik Franc Muršič, kar je zopet dokazalo, da so bile neutemeljene obdolžitve glede lojalnosti slovenskih duhovnikov.

Umril je dne 18. t. m. v Szatmar-Nemeti na Ogrskem na legarju Ljubljančan Vinko Bonač, četovodja 3. gorskega topničarskega polka in bivši načelnik „Orla“ v Kranju, kjer je bil uslužben pri znani tvrdki Zabret & Ko. Pokojnik je bil od početka vojne na bojnem polju in je šel šele v začetku tega meseca iz bojne črte v Karpatih v bolnico, kjer je podlegel smrti. V naš list je poslal par dopisov, v katerih je izražal navdušenje za zmago naše armade. N. v. m. p.!

V ruskem vjetništvu se nahajajo: Adolf Dostal iz Ljubljane, Vinko Zupan, bivši načelnik tržiškega „Orla“, ki je bil vjet ž 23. oktobra in so domači menili, da je mrtev. Janez Lokar in Lovrenc Hudobivnik s Premskovega pri Kranju sta vjeta v Skobelevu, v Turkestanu, v Fergarski oblasti.

V srbskem vjetništvu je baje umrl, in sicer v Čačaku, za neko kužno boleznijo č. g. kurat dr. A. Jehart, bivši nemški pridigar v Celju, rodom Slovenec.

Velečastite župne, kuracijske in vika-rijatne urade in sploh prečastito slovensko duhovščino prosi „Slovenska Straža“, da njeno veliko podjetje v korist ubogim otrokom, vdovam in sirotam padlih junakov ter invalidom primerno priporoči ljudstvu, „Slovenska Straža“ je čisti dobiček namenila najpotrebnejšim, zato je prepričana, da jo bo spremljal pri njenem podjetju božji blagoslov in ž njim vneta pomoč vseh plemenitih domoljubov.

Živinski semenj v Selcih se bode vršil v ponedeljek 3. maja. Ker je bilo zadnji čas prepovedano kupovati in prodajati živino po hlevih, in je to dovoljeno samo na semnju, bode naprodaj obilo lepe živine.

Ali je mogoče vjetnikom pošiljati denar? Pisarna za poizvedovanje o vjetnikih na Dunaju (Zentralnachweisbureau, Auskunftstelle für Kriegsgefangene, Wien I., Jasomirgottstraße 6) naznanja, da rada preskrbuje odpošiljanje denarja za vjetnike v Rusijo brezplačno. Ako se sumi, da je kdo padel na bojišču, ali da leži ranjen v kakšni avstrijski ali ogrski bolnišnici, potem se je treba obrniti na poizvedovalno pisarno „Rdečega križa“ (Auskunfts-bureau vom „Rotem Kreuz“, Wien, VI, Dreihufeisengasse, Kriegsschule), drugače pa, kadar se stvar tiče kakega vjetnika, na zgoraj omenjeni centralni izkazni urad. O vjetniku naj se pove: ime, rojstno leto, pristojnost, šarža, oddelek, pri katerem se je nahajal, in bojišče, če je mogoče. Seveda mora vsak vpraševalec naznaniti natančno svoj naslov. Vojnim vjetnikom v Srbiji se more pošiljati denar le potem švicarske pošne uprave. Naslov se glasi: An die Oberpostkontrolle in Bern, Schweiz.

Nesreča na železnici. Med Petrogradom in Moskvo sta trčila dva vlaka. Razbilo se je 12 voz in več oseb je bilo mrtvih.

NOVEJŠE VESTI.

Otvoritev velikega novega kino-gledališča v Ljubljani. V soboto 1. maja otvorili v deželni gledališki v Ljubljani svoje predstave veliko novo kino-gledališče „Central“, ki si je stavilo za nalogo, prireditelj sijajne predstave ob kolikor mogoče nizki vstopnini. To podjetje, ki si je izbralo za svoje delovanje prostorno deželno gledališče, priporočamo tudi gostom z dežele. Pri otvoritvenih predstavah velika patriotična slika v 3 dejanjih iz življenja in bojev naših črnovojnikov na jugu: „Črnovojnik“, dve velezabavni veseloigri, dalje prekrasni naravni posnetki in kinematografično tedensko poročilo. V torek bo zopet nov spored. Posebno prikladne za občinstvo z dežele so predstave v nedeljah ob $\frac{1}{2}$ 11. uri dopoldne in ob 3. in 5. uri popoldne. Pojdite že v nedeljo pogledat!

V Trstu se je potopila ladja «Trieste», ki je bila naložena z žitom, namenjenim za Pulj. Mornarji so se rešili.

Nesreča v solni jami. Družba, obstoječa iz 62 oseb, je prišla ogledat solne jame v Wielicki. Tu je 4 metre globoko solno jezero, katero so si hoteli obiskovalci ogledati. Tiščali so vsi skupaj na neko pluto, ki se je prekucnila; 7 oseb je utonilo, druge so rešili.

Še dosti krompirja imajo v Bukovini. Zaloge so tako velike, da delajo iz krompirja špirit.

Avstro-Ogrska je imela pred vojno 16 kornih poveljstev, in sicer: 1. v Krakovu, to poveljstvo obsega zahodno Galicijo, Šlezijo in severno Moravsko s polki 1, 13, 20, 54, 56, 57, 93 in 100. 2. Dunaj; obsega Spodnje Avstrijsko in južno Moravsko s polki 3, 4, 8, 49, 81, 84 in 89. 3. Gradec: obsega planinske dežele s polki 7, 17, 27, 47, 87, 97 in vojno mornarico v Trstu. 4. Budimpešta s polki 6, 23, 32, 38, 44, 52, 68, 69 in 86. 5. Požun s polki 12, 19, 26, 48, 71, 72, 76 in 83. 6. Košice s polki 5, 25, 34, 60, 65, 66, 67 in 85. 7. Temešvar s polki 29, 33, 37, 39, 43, 46, 61 in 101. 8. Praga, ki obsega južno Češko s polki 11, 28, 35, 73, 75, 88, 91 in 102. 9. Litomerice, ki obsega severno Češko s polki 18, 21, 36, 42, 74, 92, 94 in 98. 10. Premišelj s polki 9, 10, 40, 45, 77, 89 in 90. 11. Lvov s polki 15, 24, 30, 41, 55, 58, 80 in 95. 12. Sibirj s polki 2, 31, 50, 51, 62, 63, 64 in 82. 13. Zagreb s polki 16, 53, 70, 78, 79, 96 in vojna mornarica na Reki. 14. Inomost s polki 14, 59 in tirolski cesarski lovci. 15. Sarajevo. 16. Dubrovnik. Sedaj za časa vojne se je število korov pomnožilo.

Avtomobili. Avtomobilov imajo: Združene države 1.300.000, Angleška 245.000, Francoska 100.000, Nemčija 57.000, Avstro-Ogrska 19.000 in Kitajska 1000.

Razglas. Občinstvo se opozarja na ob enem razglašen in na občinski deskli nabiti ministerski ukaz z dne 19. aprila 1915 drž. zak. št. 101 o dolžnosti naznaniti obratne uredbe obstoječe iz določenih kovin. Imetniki obrtnih, kmetijskih in gozdarskih obratov morajo obratne uredbe, ki se ne rabijo in ki so docela ali po pretežnem delu iz aluminija, svinca, bakra, medi, niklja ali rdeče litine naznaniti oblastvu najkasneje do vštetelega 5. dne maja 1915 leta, pozneje pa morebitne spremembe v stanu obrata itd. najkasneje v 8 dneh. Za naše kraje važen je zlasti § 3 tega ukaza, ki veleva, da se morajo domači kotli za žganje in uredbe davščini od izdelka zvezanih žganjarnic, ki so docela ali po pretežnem delu iz imenovanih kovin, naznaniti brez ozira na to, se-li rabijo ali ne. Dotični razglas na uradni deskli županstva naj se prav pazno prebere. Tiskovine za zglasitve se dobe pri županstvu. Kazni za one, ki se ne bi ravnali po tem ukazu so prav občutne. — C. kr. okrajno glavarstvo v Kranju, dne 23. aprila 1915.

Razglas. Opozarja se na ukaz c. kr. deželne vlade za Kranjsko z dne 16. aprila 1915 št. 8441, ki določa, da se v mlinih, ki za plačilo meljejo od žitnih produktov prineseno lastno žito ne sme terjati, oziroma dajati za plačilo za mletev za sto kilogramov več kakor: pri pšenici 3 K, rži, ječmenu in ovsu 2 K 50 v in koruzi 2 K. Glede izmletja veljajo določila ministerskega ukaza z dne 28. novembra 1914 dež. zak. št. 324. Za izgubo pri mletju pšenice, rži, ječmena in ovsa se sme odtegniti največ 3%, pri mletju koruze največ 2% množine žita. Mlinarjevo plačilo se mora dajati brez izjeme v denarju; mlinarja plačevati z merico, to je z žitom, moko in otrobmi je prepovedano. Ta ukaz, ki se v slučaju prestopkov kaznuje po § 12 ministerskega ukaza z dne 28. novembra 1914 drž. zak. št. 324, je dobil moč z dnem razglasitve. — C. kr. okrajno glavarstvo v Kranju, dne 21. aprila 1915.

Pazite na otroke!
Požari se pojavljajo!
Vzemite otroke seboj!

Dunaj, 28. aprila. V Karpatih in na Ruskem Poljskem so le posamezni hudi boji s topovi. Naša artiljerija je dvakrat na polno zadela in Rusom so eksplodirale zaloge streliva. Vzhodno od Ostrega Vrha so Rusi ponoči napravili več napadov, pa so bili odbiti.

Dunaj, 29. aprila. V dolini Opora so Rusi ponoči streljali s topovi in potem napadli našo pehoto na neki višini, a so bili kmalu na vsi črti odbiti.

Črnovice, 29. aprila. Po hudem artiljerijskem boju so Rusi izpraznili Bojan, zadnje opirališče. Naši so zasedli tudi Novosjelico. Pri Bojanu je ruski generalni štab komaj utekel našim velikim topovom.

Dunaj, 29. aprila. Italijanska vlada je sklicala poslanike iz Londona, Pariza, Berlina in Dunaja v Rim k posvetovanju. Tittoni je dolgo časa razpravljal s Sonninijem. Italija potrebuje na leto 11.000.000 ton tujega premoga. Iz Nemčije se še vedno izvažajo premog v Italijo, kar dokazuje, da so razmere med obema državama še dobre.

Dunaj, 29. aprila. Grof Agenor Goluchowsky, bivši zunanji minister, je bil pri cesarju v prav dolgi avdijenci.

Budimpešta, 27. aprila. Avstrijski letalci so metali bombe na Bar, Cetinje in Ravnice.

Budimpešta, 29. aprila. Zbornica magnatov je na nujni predlog barona Rosznerja sprejela v glavni in podrobni razpravi vse vojaške predloge.

Krakov, 29. aprila. V Hirovu pri Premišlju so imeli jezuitje poljsko gimnazijo. Rusi so odvedli jezuite v Kursk, kjer je interniran tudi rusinski nadškof grof Szeptycki.

Cetinje, 28. aprila. Dva avstrijska letalca sta vrгла bombe na cetinjski kolodvor in napravila mnogo škode. Nekaj bomb sta vrгла tudi na drugih krajih Črne Gore.

Rim, 28. aprila. Kralj Viktor Emanuel je vzprejel Pippina Garibaldiya v posebni avdijenci. Princ Louis Napoleon je prišel v Italijo.

Rim, 29. aprila. Nemški poslanik Bülow vabi italijanske diplomate na pojedine. — Socijalisti so sklenili, da za slučaj mobilizacije ne bodo proglasili štrajka, kakor so nameravali. Pač pa srednješolski štrajkajo v raznih mestih, ker hočejo odpraviti profesorje Nemce. — Vožnja po morju iz Brindisija na Grško je ustavljena.

Berlin, 27. aprila. Nemci so v dveh dneh izstrelili na Ypern 16.000 topovskih krogelj, ki so tehtale blizu 100.000 kg. Velik del civilnega prebivalstva je na potu iz Yperna v Pariz.

Berlin, 28. aprila. Veliki knez Nikolaj Nikolajevič je ukazal vjetim avstrijskim častnikom odvzeti sablje.

Berlin, 28. aprila. Vzhodno od Suvalkov so Nemci vzeli ruske postojanke v daljavi 20 kilometrov. Severno od Prašniša so Nemci vjeli 470 Rusov in 2 časnika ter dobili tri strojne puške.

Berlin, 28. aprila. V Flandriji so poskušali Angleži tudi včeraj nazaj dobiti izgubljeno ozemlje. Napravili so napad na obeh straneh ceste, ki drži iz Yperna v Pilkem, ali 200 metrov pred nemškimi postojankami so bili popolnoma premagani. Na večer je bil odbit enak napad na vzhodno stran. Tudi tu so imeli Francozi mnogo izgub. V Champagni so nocoj Francozi izgubili večji utrjeni prostor in Nemci so vjeli 60 Francozov ter dobili 4 strojne puške. Princ in vojvoda Arenberg, Parižan, je tu padel. Med Maaso in Moselnom so bili artiljerijski boji. Tudi v Priesteraldu so bili Francozi z izgubami odbiti. Pri Altkirchu je bil izstreljen neki francoski letalec.

Benetke, 27. aprila. Včeraj je padel pri Palestini v močvirje vojaški hidroplan. Nadstrojnik in njegov pomagač sta mrtva.

Sofija, 28. aprila. Bolgarski vojni minister je povabil vse višje poveljnike bolgarske armade na posvet.

Carigrad, 28. aprila. Angleži so se izkrcali pri Kum-Kale. Brodovje je z močnim ognjem podpiralo njihove čete na suhem, toda turške armade so čete napadle in 400 Angležev je bilo mrtvih in 200 vjetih, drugi so pa zbežali nazaj na ladje. — Angleško-francosko brodovje pripravlja nov napad na Smirno. Vkljub 14urnemu prizadevanju angleško-francoske čete na Galipolu nikjer

niso mogle dobiti obstanka, ker so jih Turki odpodili.

Bukarešt, 29. aprila. V sredo in četrtek so Rusi poizkušali v smeri proti gozdu Toporovec prekoračiti bukovinsko mejo in so trčili skupaj z avstrijskimi četami. Rusi so bili odbiti in so se umaknili proti Malekijevu v Besarabiji. Izpraznili so Rusi Bojan, važno opirališče ob ruski meji. Tudi postojank pri Novosjelici niso mogli več držati.

Monakovo, 29. aprila. Rusko prometno ministrstvo je najelo sto parnikov, ki vozijo po Dnjepru in Visli živila v Galicijo.

London, 28. aprila. Angleške luke so zaprte za vse angleške in za tuje ladje.

Pariz, 28. aprila. Rusko črnomoško brodovje so videli pluti proti jugu. Na čelu brodovja gre moderna nova oklopnica.

Pariz, 29. aprila. Pripravlja se velik napad na Dardanele. Pri otoku Tenedu je 32 vojnih ladij in pri Lemnu stoji pripravljenih 100 parnikov. En del vojske na suhem pojde nad Smirno, kjer so Turki baje prav šibki.

Kodanj, 29. aprila. Angleško brodovje, ki obsega 30 bojnih ladij, križark in torpednih rušilcev, križari v Severnem morju.

Vizitnice, kuverte, pisemske papirje, računske zaključke ter sploh vsa v to stroko spadajoča dela izvršuje najličneje in ceno TISKARNA „TISK. DRUŠTVA“ V KRANJU

Ostanki žebjarstva na Kranjskem.

2. Kropa. (Dalje.)

(Priobčuje Kropar.)

Zgodovinski obris železne obrti. Močna, stanovitna in hitro padajoča voda (Kroparica) in prav do vode od vseh strani segajoči gozdi in pa sledovi železne rude vse naokoli po robovih kroparskega kotla so vpili po železni obrti. Iznajdljivi Lah jih je slišal prvi. Kakor sosednje Železnike, so tudi Kropo najbrže ustanovili Lah. Neznana je namreč v Kropi sv. Hema, katero poznajo in časte povsod na Kranjskem, kjer so kdaj Nemci ustanovili naselbine, pač pa pripovedke, mnoga rodbinska imena v najstarejših virih in mnogi tehnični izrazi govore v prilog Lahom. Tudi splošni, od prve zgodovinske dobe do danes obstoječi gospodarski odnos med Italijo in našimi kraji namigavajo na to. Kakor namreč dandanes Lah hodi v slovenske gozde po les, tako je nekdaj njegov praded hodil v slovenske gore po železo. Da so v Bohinju, ki je od laške strani mnogo težje dostopen kakor Kropa, že v predkrščanski dobi ustanovili Rimljani železno obrt in da je iz Kranjske sploh v prvih stoletjih železnega obratovanja šlo skoro vse izdelano blago v Italijo, je zgodovinsko dokazano dejstvo.

Letnica o početku Kropo in njene obrti ni znana. Cerkev sv. Lenarta je zidal radovljiški mogotec Lenart Kacijanar v l. 1481., v l. 1620. pa je cesar Ferdinand II. ustanovil župnijo in izposloval nastanitev prvega župnika pri sv. Lenartu. Letnica 1558 je zaznamovana v nekem kamnu v „spodnjem bájarju“ (rezervarju nad spodnjo fužino); v letu 1568 je že pisano v neki listini o spodnji fužini, l. 1581 pa sta stala dva plavža, ropotali dve kladivi in so Kroparji nakovali tisto leto 2000 centov žebljov. 3. januarja 1550 je izdal Ferdinand I. obrtni red za Kropo, Kamno Gorico in Kolnico, ki ureruje ondote obrtne razmere med rudarji, kovači in njihovimi gospodi. Ako vpoštevaemo vse okolščine, s precejšnjo verjetnosto sklepamo, da obstoja žebjarška obrt v Kropi vsaj že od konca 14. stoletja. Po starem ustnem izročilu so postavili prvo fužino in prvi plavž Lahi na travniku v spodnji Valjá/ki, prvo fužinico (cájnarico) pa v Zgornji Valjavki (pod Miklavžem ob grabnu). Razvaline teh naprav so se — po zanesljivem ustnem izročilu — v l. 1810. še vidle; zdaj ni več sledu

o njih. Najbrže so, kakor drugod, sledeč vodi začeli kopati železno rudo v hribu Kamna Gorica (nad selom Brézovica), ki ga listine navajajo med prvimi rudokopi, in jo obdelavati spodaj ob potoku na Valjavki. Ko pa je tu rude zmanjkovalo, so se pomaknili ob vodi naprej proti kotlu. Železna ruda v okolici Kropce in Kamne Gorice se ni dobivala iz rudnih plasti ali žil, ki bi se dale na kitometre daleč in na stotine metrov globoko zasledovati, ampak iz gnezd ali vreč, manj ali bolj globoko med skalami Jelovice ter njenih pobočij in predgorij. Rudokopi so mnogokrat zastoj kopali, zapeljani po varljivih sledeh, in so v take poskusne jame zabilji dokaj tisočakov, preden se jim je posrečilo zadeti bogato gnezdo. Pač pa so se okoristili potem z najdbo, kajti ruda v gnezdih (bobovec), je bila navadno zelo visokodstotno železnata. Znale so jame, ki so dale do deset tisoč centov železne rude in več. Pa že v 17. stol. je začelo rude zmanjkovati. Zato so Kroparji iskali in tudi kopali rudo na raznih, deloma zelo oddaljenih krajih Kranjske, kakor n. pr. v okolici Mengša, Begunj, v Bohinju visoko gori do Triglava, na Koroški Beli, nad Jesenicami, v okolici Gorij pri Bledu, pod Svetim Joštom in na Šmarjetini Gori nad Kranjem (na severovzhodni strani je par rovov še na pol ohranjenih), pa tudi ponekod na Dolenjskem. Ker pa so jih pri teh podjetjih vednoljubov ovirali tamošnji gospodje in je prevažanje rude v Kropo preveč stalo, so si začeli pomagati z dovažanjem starega železja (iréne), največ s Koroškega. Končno je nova železna kača zadala smrtni pik kroparskemu rudarstvu. Po železnici je prihajala iz daljne tujine ruda skoro za polovico ceneje na Jesenice, ki ki leže tik ob progji, vsled tega so morali prenehati s kopianjem in obdelovanjem rude Kroparji, kakor tudi Bohinjci in Jeseničani sami, in se podati v odvisnost jeseniške tovarne za železo. Zadnji kroparski rudokop po poklicu, Prijatelj, je umrl v svoji rudni koči na Jelovici v l. 1878. Kot zadnji sploh je iskal in kopal rudo še sedaj živeči Juri Kavčič, ki je pa kakih 200 centov ni mogel več prodati, ker so plavži v Kropi zastali. Zgornja fužina („v kotlu“) s plavžem je zastala v l. 1895., spodnja fužina pa v l. 1898. Zadnji je v obeh fužinah izdeloval za svoje kovače železo trgovec Luka Hafner, imejitelj firme L. B. Hafner, in sicer brez rude, samo iz rene in grodelna (surovega železa), ki ga je dobival s Koroškega. Zadnji ravnatelj kroparskih fužin, Karel Pibrouz, je vsled popolne onemoglosti fužinskega obratovanja odstopil svoje opravilo žebeljski zadrugi, ki je na mestu spodnje fužine pozneje postavila svojo tovarno za izdelovanje žebeljev s stroji. Zgornja fužina je razpadla; samo plavžev stolp še klaverno stoji in se po malem ruši. Obstoje tudi še lastninske pravice (dnevi) nekdanjih lastnikov, a se ne morejo več rabiti. Dnevi (t. j. pravica, en dan, 24 ur rabiti fužino za izdelovanje železa), ki so se prodajali koncem 18. stol. po 500 gld in več, so se nazadnje kupovali po 10 gld; danes niso vredni niti teh krajcarjev. Kjer se je dnevno natopilo do 30 centov železa (v zgornji fužini do 20. maja 1880), so danes razvaline, izmed katerih bujno poganja trava in grmovje, katero zaliva voda iz zgornjega bazarja.

Kakor plavža in fužini, tako so zastale in deloma že razpadle tudi nekdanje tako žive in glasne čajnarice. Čajnarica ali fužinica je majhna fužina, v kateri se iz debelih palic železa, katere se izdelujejo pod velikim kladivom (novec) v fužini, pod manjšim kladivom izdeluje (čajna, čajni, odtod ime čajnarica) tanke šibe (čajne) za kovanja žebeljev. Bilo jih je sedem. Nehali so čajnati l. 1874, ko se je postavila v spodnji fužini valjavka (Walzwerck) ali „bólc(e)n“, ki je izdeloval hitreje, ceneje in finejše čajne, kakor stare čajnarice. V čajnaricah so izprva začeli izdelovati (štrékati) velike žebelje za ladje in čolne

(Schiffnägel) iz debelejših odpadkov železa, s časom pa jim je usoda razdelila druge vloge. Iz prve (nad zgornjo fužino) je nastala žaga („v Dovji riti“), druga stoji in razpada, v tretji se je izdelalo prvo orodje za žebeljsko zadrugo, a je že razpadla, ravnotako četrta, peta je pretvorjena v žago (prva žaga v Kropi), šesta je postala v l. 1876. sekirarna, a zdaj stoji brez dela; sedma, dvesto korakov pod izvirom Kroparice, je bila nekaj časa tovarna za žveplenke, potem pa je zgorela in ostala razvalina. (Dalje prih.)

Velika svota denarja

se zamore naključiti vsakomur, ki postane naš naročnik. — Brezplačna pojasnila pošilja: Srečkovno zastopstvo 19, Ljubljana.

Na prodaj je 10 panjov čebel

zelo dobrih. Komad po 12 kron. Dobe se pri Mihael Grobelnik, posestniku v Kortah, Jezersko, Koroško.

Ganglional

je iz najboljših rastlin in po lastni sestavi pripravljen čaj, kateri se rabi z vspehom kot domače sredstvo proti živčnim oboletostim. Učinek tega čaja se pokaže posebno v tem, ker umiri živce, lajša bolečine, redi kri, odpravi krče, povrne spanec, sploh vpliva kar najbolje na telesno moč in dobro razpoloženje, kakor tudi na prebavo. Ganglional se dobi pristen edino le pri c. in kr. dvornem in komornem založniku

JULIJU BITTNERJU, lekarnarju

Reichenau, Niže Avstrijsko.

Cena eni školjci z natančnim navodilom 3 krone. Dobi se se pa tudi v vseh lekarnah, drugače pa od zgorajšnje lekarnarje proti pošiljati 3 krone poštnine prosto.

Zobozdravniški in zobotehniški atelje

Dr. Edv. Globočnik, okrožni zdravnik in zobozdravnik, in Fr. Holzhaecker, konc. zobotehnik

V KRANJU

v Hlebševi hiši, nasproti rotovža, je slavnemu občinstvu vsak delavni dan od 8. ure zjutraj do 5. ure popoldne na razpolago.

Dr. Globočnik ni k vojakom poklican in zdravi nadalje. 16 52—34

Odda se

lepo stanovanje

s tremi sobami in osemi pritlikalnimi na Glavnem trgu št. 102.

Umetni zobje!

Ne da bi se izruvale zobne korenine, se ustavljajo

amerikanski umetni zobje

posamezno ali celo zobovje, kakor se tudi

plombirajo zobje

21

vsak dan od 8. ure dopoldne do 6. ure zvečer v konc. zobotehničnem ateljeju

O. Seydl, Ljubljana.

Stritarjeva ulica št. 7.

Za izkazano sočutje ob britki izgubi našega dobrega papa, za častno spremstvo in darovani venec vlc. gospodov c. kr. davčnih uradnikov

se zahvaljuje

rodbina Orehek - Rooss.

Obvestilo.

Dne 11. maja 1915 ob 9. uri dopoldan se bode vršila pri c. kr. okrajnem sodišču v Kranju

sodna dražba

najpripravnejšega stavbišča

obstoječega iz dveh parcel v Kranju in pa novo dozidane hiše na Primskovem (en četrt ure od Kranja) pripravne za vsakega obrtnika posebno pa za vsakega upokojenega uradnika ali duhovnika.

Kupci, ki bi se za to zanimali, se opozarjajo na to dražbo in se uljudno vabijo.

Čisto novo in moderno

blago za ženske in moške obleke radi prevelikega nakupa in velike zaloge prodajam

po lastni ceni

IVAN SAVNIK
Kranj, pri Besenčanu.